

میزان آشنایی و استفاده اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی

لیلا عبداللہی^۱ / شهرام صدقی^۲ / مسعود رودباری^۳

مقدمه

کارهای شخصی خود استفاده می نمایند و تا چه اندازه در استفاده از آن مهارت دارند. بنابراین، پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی میزان آشنایی و استفاده اعضای هیئت علمی از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در نگهداری اطلاعات شخصی بپردازد.

روش کار: طراحی این پژوهش به صورت مقطعی توصیفی بوده و از نوع کاربردی است که در سال ۱۳۹۰ انجام شده است. جامعه این پژوهش شامل ۳۷ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران در دو بخش بالینی و پایه می باشد.

جامعه این پژوهش در ابتدا به صورت طبقه ای در دو طبقه اعضای هیئت علمی علوم پایه و علوم بالینی تقسیم شد. از میان هر طبقه با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده و محاسبه تعداد حجم نمونه، مورد بررسی این پژوهش تعیین شد که طبق نظر استاد مشاور آماری یک مطالعه پایلوت انجام شد و ۱۵ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران مورد مصاحبه قرار گرفتند و بر اساس اطلاعات بدست آمده، حجم نمونه ۴۱ نفر تخمین زده شد. به منظور تعیین افراد مصاحبه شونده، از روش نمونه گیری غیراحتمالی (گلوله برفی) استفاده شده است. بدین ترتیب، در نهایت با ۳۷ نفر از اعضای هیئت علمی مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام شد. از آنجایی که نتایج حاصل از مصاحبه های انجام شده بسیار به هم نزدیک بوده و

انسان امروزی در زندگی روزمره خود با حجم زیادی از اطلاعات (در این پژوهش منظور از اطلاعات، ایمیل، تصاویر دیجیتالی، فایل های متنی، فایل های ویدیویی، فایل های صوتی، صفحات وب و نظایر آن می باشد). سروکار دارد این در حالی است که نمی توان برای جمع آوری، مکان یابی و بازیابی این اطلاعات صرفاً به حافظه اتکا نمود. [۱] بنابراین باید از ابزارهای کمکی برای ثبت، نگهداری و بازیابی اطلاعات استفاده کرد. [۲] با توجه به آن چه که گفته شد، مدیریت اطلاعات شخصی یعنی منظم کردن اطلاعات از طریق سازماندهی، جایگذاری، یا مرتب کردن آن با استفاده از ابزارهایی که بتوان در زمان نیاز اطلاعات را راحت تر بازیابی نمود. مدیریت اطلاعات شخصی شامل چهار فعالیت می شود: گردآوری، سازماندهی، نگهداری و بازیابی. [۳] که این مقاله بر روی نگهداری اطلاعات تأکید دارد. از آنجا که طبق شواهد موجود اعضای هیئت علمی به نسبت کمتری از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در نگهداری اطلاعات استفاده می کنند، اکنون سئوالی که مطرح می شود این است که با توجه به اهمیت مدیریت اطلاعات شخصی در زندگی افراد و تأثیر انکار ناپذیر آن در مدیریت زمان، صرفه جویی در هزینه و افزایش کارایی افراد در برقراری ارتباطات علمی داخل و خارج کشور، اعضای هیئت علمی تا چه اندازه با این ابزارها آشنا بوده و از آن برای مدیریت

۱. کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۲. استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران؛ نویسنده

مسئول (ssedghi@tums.ac.ir)

۳. دانشیار گروه ریاضی و آمار، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

تقریباً اکثر مفاهیم در مصاحبه‌ها به چشم می‌خورد، به نظر می‌رسد داده‌ها به اشباع رسیده بودند لذا حجم نمونه در نظر گرفته شده کافی بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، شامل بررسی نحوه نگهداری اطلاعات، نوع ابزار مورد استفاده در نگهداری اطلاعات، و شکل نگهداری اطلاعات از نرم افزار تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی ان ویوو (NVivo 8) و برای تجزیه و تحلیل داده ای کمی شامل، میزان استفاده از ابزارهای مختلف جهت نگهداری اطلاعات از نرم افزار اکسل (Excel) استفاده شده است.

یافته‌ها

بیش از ۷۰ درصد از افراد شرکت کننده در مصاحبه را اعضای هیأت علمی گروه‌های بالینی و بقیه شرکت کنندگان اعضای هیأت علمی گروه‌های پایه بودند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، تمامی افراد شرکت کننده در مصاحبه به نوعی از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در زندگی روزمره خود استفاده می‌کردند. برخی از اعضای هیأت علمی شرکت کننده در مصاحبه از ابزارهای مختلف مدیریت اطلاعات شخصی استفاده می‌کردند اما نمی‌دانستند که ابزارهایی که به طور روزانه با آن سرو کار دارند در واقع همان ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در نگهداری اطلاعات هستند. ابزارهای نگهداری اطلاعات را می‌توان از سه بعد دسته بندی نمود. اولین دسته بندی بر اساس نوع ابزاری است که برای نگهداری اطلاعات استفاده می‌شود، که می‌تواند شامل استفاده از رایانه شخصی، حافظه‌های جانبی (مثل هارد اکسترنال، فلش، دیسکت، سی دی)، ایمیل، تقویم و بوک مارک می‌باشد. دومین دسته بندی، محل نگهداری اطلاعات است که می‌تواند

شامل محل کار (دفتر کار)، منزل و یا هردو (محل کار و منزل به صورت مشترک) باشد. سومین دسته بندی، بر اساس شکل نگهداری اطلاعات است که به دو شکل چاپی و الکترونیکی قابل تقسیم است. [۴] یافته‌های این پژوهش نشان داد که تمامی افراد شرکت کننده در مصاحبه از کامپیوتر شخصی برای نگهداری اطلاعات شخصی خود استفاده می‌نمایند. بسیاری از این افراد همزمان از چندین ابزار برای نگهداری اطلاعات بهره می‌برند. بیشترین ابزار برای نگهداری اطلاعات شخصی (به جز کامپیوتر شخصی) فلش (۲۴.۵ درصد) و کمترین ابزار مورد استفاده بوک مارک (۵.۴ درصد) و دیسکت (۵.۴ درصد) می‌باشد. فراوانی هر یک از ابزارهای مورد استفاده در نگهداری اطلاعات شخصی افراد شرکت کننده در مصاحبه در جدول شماره دو آمده است.

بر اساس نظرات افراد شرکت کننده در مصاحبه، اکثریت افراد (۱۵ نفر) ترجیح می‌دهند تا اطلاعات شخصی خود را در منزل نگهداری کنند. تعداد کمتری از افراد شرکت کننده (۱۲ نفر) اطلاعات شخصی حرفه ای خود را فقط در محل کارشان نگهداری می‌کنند و تنها ۱۰ درصد از افراد اطلاعات شخصی خود را هم در منزل و هم در محل کارشان نگهداری می‌کنند. نزدیک به دو سوم (۲۵ نفر) از افراد شرکت کننده در مصاحبه اطلاعات خود را به صورت الکترونیک نگهداری می‌کنند و تنها ۱۲ نفر از پاسخ دهندگان ترجیح می‌دادند تا اطلاعات شخصی خود را به صورت چاپی نگهداری کنند. یافته‌های مربوط به تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های انجام گرفته در خصوص نگهداری اطلاعات شخصی در جدول ۲ آمده است.

جدول ۱: فراوانی* ابزارهای مورد استفاده در مدیریت اطلاعات شخصی در نگهداری اطلاعات توسط اعضای هیأت علمی

ابزار	فراوانی	درصد فراوانی
رایانه شخصی	۳۷	۱۰۰
فلش	۲۵	۶۷.۶
هارد اکسترنال	۲۳	۶۲.۲
تقویم	۲۰	۵۴.۰
ایمیل	۱۹	۵۱.۳
سی دی	۱۳	۳۵.۱
دیسکت	۲	۵.۴
بوک مارک	۲	۵.۴

*منظور از درصد فراوانی در این جدول، درصد میزان استفاده هریک از افراد پاسخ دهنده از هریک از ابزارها به طور جداگانه است. از آن جا که هر فرد می‌تواند از چندین ابزار مختلف نگهداری اطلاعات شخصی خود استفاده نماید، به همین دلیل درصدها به صورت جداگانه گزارش شده‌اند و به همین دلیل مجموع درصدهای گزارش شده برابر با ۱۰۰ نیست

جدول ۲: فراوانی* مصاحبه‌های انجام گرفته با اعضای هیأت علمی علوم پایه و علوم بالینی دانشگاه علوم پزشکی تهران
پیرامون روش‌های مدیریت اطلاعات شخصی در نگهداری اطلاعات شخصی

نگهداری ۱۸۵ ۴۴.۲ نگهداری اطلاعات شخصی بر اساس شکل اطلاعات (چاپی، الکترونیکی)، محل نگهداری اطلاعات (منزل،

محل کار و یا هر دو).

نوع ابزار مورد استفاده جهت نگهداری اطلاعات شخصی (پست الکترونیکی، هارد خارجی، دیسکت،

بوک مارک، تقویم (چاپی، الکترونیکی)، فلش، پست الکترونیکی، سی دی

عدم نگهداری اطلاعات شخصی

*منظور از فراوانی، تعداد کل تکرار کدهای موضوعی است که در مصاحبه‌ها بدان اشاره شده است. به عبارت دیگر، در مجموع در ۳۷ مصاحبه انجام شده، به ۴۱۸ مورد از روش‌های مدیریت اطلاعات شخصی به طور کلی اشاره شده است که از این میان ۱۸۵ کد مربوط به نگهداری اطلاعات شخصی می‌باشد. (این یافته‌ها حاصل تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم افزار NVivo می‌باشد)

بحث

بر اساس یافته‌های این پژوهش، تمامی افراد شرکت کننده در مصاحبه، کمابیش از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در زندگی روزمره خود استفاده می‌کردند اما در مورد اینکه این ابزارها، همان ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی می‌باشند، اطلاع چندانی نداشتند و نسبت به مقوله مدیریت اطلاعات شخصی نا آشنا بودند. به نظر می‌رسد یکی از اساسی ترین عوامل

بنابراین می‌توان گفت که نگهداری اطلاعات شخصی و در مقایسه با دیگر حیطه‌های مورد بررسی در مدیریت اطلاعات شخصی، کدهای موضوعی بیشتری را به خود اختصاص داده و این امر نشان دهنده اهمیت بیشتر این حیطه به نسبت دیگر حیطه‌های مدیریت اطلاعات شخصی (گردآوری، سازمان دهی، بازیابی) از نظر اعضای هیأت علمی شرکت کننده در مصاحبه است.

• وصول مقاله: ۹۰/۱/۲۹ • اصلاح نهایی: ۹۰/۵/۲۵
 • پذیرش نهایی: ۹۰/۷/۳

A Survey on Familiarity with and Use of Personal Information Management Tools by Faculty Members of Tehran University of Medical Sciences

Abdollahi L

MSc. Student of Medical Librarianship and Information Sciences, School of Health Management and Information Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Sedghi S

Assistant Professor of Medical Librarianship and Information Sciences Department, School of Health Management and Information Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran; Corresponding author: (ssedghi@tums.ac.ir)

Roudbari M

Associate Professor of Mathematics and Statistics Department, School of Health Management and Information Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

References

1. Whittaker S, Bellotti V, Gwizdaka J. Email and PIM: Problems and Usage. Washington: University of Washington; 2004.
2. Whittaker S. Personal information management. American: university of cambright: 2007.
3. Boardman J. Improving tools support for personal information management [Ph.D Thesis]: Londen: University of London; 2004.
4. Elswailer D, Ruthven I, Christopher J. Towards memory supporting personal Information management tools. Journal of the American Society for Information Science and Technology 2007; 58 (7): 924-946

در عدم استفاده اعضای هیئت علمی، عدم آشنایی این گروه از متخصصان با مباحث مدیریت اطلاعات شخصی و فواید آن می‌باشد.

بطور کلی می‌توان گفت که بسیاری از یافته‌های بنیادی حاصل از این پژوهش با پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور هم خوانی دارد و بیشتر تفاوت‌های حاصل از یافته‌های این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌های خارج از کشور، می‌تواند مربوط به موارد جزئی تر مدیریت اطلاعات شخصی از جمله زیر شاخه‌های ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی باشد که همه این‌ها می‌تواند ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، آکادمیکی و امکانات و ابزارهای موجود، میزان آشنایی افراد با این مقوله‌ها، وجود یا نبود آموزش در این زمینه و در موارد الکترونیکی زیر ساخت‌های موجود در کشور، میزان دسترسی به این ابزارها و میزان توجه بودن افراد در استفاده از این ابزارها باشد.

علی‌رغم استفاده اندکی که از این ابزارها در کشور ما می‌شود، استفاده از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی جهت نگهداری اطلاعات درخارج از کشور، در مراحل پیشرفته می‌باشد. آن‌ها اکنون در پی مقایسه نرم افزارهای مختلف و معرفی بهترین نرم افزارها و حتی ابداع کامل‌ترین و کاربرپسندترین نرم افزارها می‌باشند. این در حالی است که در کشور ما مدیریت اطلاعات شخصی، مراحل ابتدایی خود را سپری می‌کند. رایج شدن و استفاده از این روش‌ها و ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی مستلزم ایجاد بستر مناسب برای آن است که اولین قدم در این زمینه آشنایی و توجه نمودن افراد در استفاده از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی جهت نگهداری اطلاعات می‌باشد. در مرحله بعدی، طراحی نرم افزارهای متناسب با نیازهای بومی کشورمان در اولویت می‌باشد.